

## **ВІДГУК**

офіційного опонента

доцента кафедри початкової освіти

Національного Університету кораблебудування імені адмірала Макарова,  
кандидата педагогічних наук, доцента **БРЕСЛАВСЬКОЇ Ганни Богданівни**

на дисертацію **ПРЯДКА Олександра Вікторовича** на тему:

**«Методика організації самостійної роботи студентів  
спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання»,**  
подану на здобуття ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»  
галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка»

**Актуальність теми наукової роботи.** Питання вдосконалення організації самостійної роботи у закладах вищої освіти традиційно перебуває у фокусі міждисциплінарних наукових досліджень, зокрема у філософії, психології, педагогіці, соціології та інших галузях. Упродовж останнього десятиліття зацікавленість цією проблематикою суттєво посилилася, що зумовлено зростанням запитів інформаційного суспільства на підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до автономної діяльності та прийняття відповідальних рішень.

Подальший розвиток професійної освіти є неможливим без системного впровадження інформаційних технологій у процес навчання та оцінювання рівня знань, зокрема використання штучного інтелекту, навчального телебачення, а також широкого застосування комп'ютерних навчальних програм. Важливим напрямом у цьому контексті виступає ефективне використання інформаційних ресурсів із урахуванням можливостей комп'ютерних телекомунікацій.

Дистанційне навчання відіграє суттєву роль у наданні освітніх послуг, оскільки забезпечує реалізацію права кожної особи на здобуття освіти незалежно від соціального чи матеріального становища, місця проживання та стану здоров'я. Застосування дистанційних освітніх технологій значно скорочує просторову й часову дистанцію між здобувачами освіти та закладами вищої освіти, надаючи студентам можливість підтримувати постійний дистанційний зв'язок із освітньою установою та обирати з широкого спектра освітніх можливостей.

У процесі реформування сучасної освітньої системи дедалі активніше обговорюються інноваційні форми навчання. Значно зросла різноманітність моделей організації освітнього процесу, що розвиваються в інноваційному режимі та характеризуються гнучкістю освітніх планів і варіативністю змісту освіти. Водночас освітні послуги потребують подальшого вдосконалення шляхом упровадження науково обґрунтованих, концептуально нових форм організації навчання, у межах яких ключовим завданням стає розвиток творчого потенціалу особистості, розширення її можливостей для самостійної пізнавальної діяльності та самореалізації.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційне дослідження на тему: «Методика організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання» виконано в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

**Найсуттєвіші наукові результати, що містяться в дисертації.** Дисертантом на основі аналізу наукової філософської, методологічної, психолого-педагогічної та культурологічної літератури теоретично обґрунтовано організацію самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; охарактеризовано теоретичні підходи та принципи самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; проаналізовано провідні напрями до організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання; визначено сучасні технології, методи та особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО; експериментально перевірено методiku реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання.

**Нові факти, одержані здобувачем.** Безперечною є наукова новизна дослідження, в якому: *вперше* визначено сутність та специфіку педагогічного забезпечення самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання на основі теоретичного, ретроспективного, порівняльного та системного аналізу сучасного наукового дискурсу; охарактеризовано провідні напрями та принципи самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; проаналізовано теоретичні підходи до організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання; визначено сучасні технології, методи та особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО; теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено структурно-змістовну модель організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання та особливості її функціональних компонентів (мотиваційно-цільового, когнітивного, практично-діяльнісного, рефлексивного) як відображення невід'ємних складових і логіки цілісного процесу організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; здійснено науково-методичне забезпечення реалізації структурно-змістовної моделі через комплексний системний вплив на особистісні якості студентів у системі самостійної навчальної діяльності; експериментально перевірено методiku реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання, що мають забезпечити ефективність функціонування структурно-змістовної моделі; *удосконалено* принципи щодо виконання випереджувального підходу до здійснення організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання та концептуальних ідей неперервного професійного розвитку студентів в Україні в умовах глобалізаційних процесів; *подальшого розвитку набули* положення щодо організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання передових ідей зарубіжного досвіду в системі реформування освітньої системи України.

**Особистий внесок здобувача** полягає у визначенні сутності ідеї пізнавальної самостійної діяльності студентів засобами дистанційного навчання як необхідної умови підвищення якості позанавчального освітнього процесу, який є невід'ємною складовою освітнього процесу у ЗВО, та комплексного використання студентами резервних можливостей у самостійному навчанні; у визначенні інноваційних підходів до підготовки фахівців у закладах вищої освіти у контексті дистанційного навчання; з'ясуванні мети відкритої освіти (підготовка здобувачів освіти в умовах інформаційного суспільства до ефективної, повноцінної участі у професійному та соціальному житті) та провідних рис відкритої освіти, а також виділенні основних принципів відкритої освіти.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації.** Обґрунтованість наукових положень, висновків

і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням у ході її виконання методології, адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета, застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, а також практичним упровадженням дослідницьких результатів.

Сформована автором джерельна база характеризується різноманітністю та достатньою повнотою, що слугує безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи.

Науковий апарат, як засвідчує аналіз дисертації, визначено коректно, він відповідає вимогам до дисертацій і є достатнім для вирішення окреслених у роботі завдань.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами. Він відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження.

**Значення для науки і практики одержаних автором результатів.** Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, зокрема: методичні розробки, тестові опитувальники, методики реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання: телекомунікаційних, мережевих, інформаційних, технологій телеконференцій, ТВ-технологій, інтернет-технологій; проблемного навчання, навчання у співробітництві, кооперативного, гейміфікації, що допомагатиме підвищенню якості освіти та готовності студентів до викликів нинішнього ринку праці, а також в удосконаленні освітньої практики.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

**Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.** Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення теоретичних і методичних засад організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; підготовки посібників, програм освітніх компонентів; у системі післядипломної педагогічної освіти; у професійній діяльності педагогічного персоналу ЗВО.

**Оцінка змісту дисертації та її завершеність.** Дисертація має традиційну структуру, що включає анотації, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У вступі автор обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження, чітко визначає об'єкт і предмет дослідження, формулює мету й завдання, а також окреслює методологічний апарат, необхідний для їх вирішення.

У вступі комплексно представлено науковий апарат дослідження: обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко сформульовано мету та систему завдань дослідження, визначено методологічний інструментарій наукового пошуку. Належним чином розкрито наукову новизну отриманих результатів та їх теоретико-практичне значення для педагогічної науки і практики. Детально висвітлено процес апробації результатів дослідження та представлено повний перелік публікацій за темою дисертації. Коректно зазначено структурні компоненти роботи та її загальний обсяг.

У першому розділі на основі аналізу наукових джерел проаналізовано сутність та специфіку педагогічного забезпечення самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

Виділено кілька моделей дистанційної освіти, що різняться особливостями вживаних технологій, а також ступенем управління та відповідальності викладача та студента.

Теоретичний аналіз організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання реалізовано за проблемним положенням, відповідно до якого виокремлено такі групи праць: праці монографічного змісту (монографії, посібники, підручники); наукові статті щодо організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; дисертації науковців, які характеризують проблему організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

Аналіз монографічних праць показує, що особливого значення набуває педагогічне забезпечення самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання. Використання комп'ютерів дає можливість поєднання освіти з іншими видами діяльності; можливістю індивідуально вибирати темп та маршрут навчання; створенням доступного інформаційного та навчально-науково-освітнього середовища; формуванням «навчальних електронних навчально-освітніх модулів», які передбачають використання інформаційних технологій.

Як показує аналіз статей науковців, організація самостійної роботи студентів виступає як найважливіший засіб підвищення професійно пізнавальної активності майбутніх фахівців. Проблема самостійності, організації самостійної роботи була темою вивчення педагогів протягом усієї історії розвитку педагогічної науки.

Розглянувши дисертації науковців, здобувач наголошує на тому, що основними тенденціями розвитку освіти є гуманізація освітньої діяльності студентів і викладачів, широке використання інформаційних технологій у розвиток професійного потенціалу студентів, зростання ролі самоосвіти, створення віртуального освітнього простору. У зв'язку з цим зростає роль дистанційного навчання. В цих умовах зростає роль студента, активізується його пізнавальна діяльність, освітній процес стає гнучким, мобільним, з'являється можливість координувати освітні потреби кожного студента.

У розділі проаналізовано провідні принципи організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання.

До широкого використання нових технологій та дистанційного навчання належать такі принципи: принцип гуманізації й гуманітаризації, принцип самостійності, принцип наступності, принцип науковості, принцип свідомості й активності студентів, принцип системності, послідовності й раціональності організації самостійної навчальної діяльності студентів, принцип доступності й достатнього рівня складності в організації самостійної навчальної діяльності студентів, принцип зв'язку теорії з практикою в організації самостійної навчальної діяльності студентів, принципи професійно-педагогічної значущості знань і професійної компетентності, принцип наочності вимагає візуалізацію навчальних даних, принцип індивідуалізації, принцип пріоритетності педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні, принцип педагогічної доцільності застосування ІКТ, принцип відповідності технологій до навчання, принцип мобільності навчання, принцип забезпечення захисту інформації, принцип неантагоністичності дистанційного навчання існуючим формам освіти, принцип інтерактивності, принцип ідентифікації та інші.

Показано характерні особливості дистанційного навчання у самостійній роботі. Наголошено, що для активізації самостійної роботи студентів у сучасному освітньому процесі вищої школи необхідно враховувати всі ці принципи. Дані принципи дозволяють вирішувати такі завдання: розвинути творчу активність, спостережливість, логічне мислення; прищепити культуру розумової та фізичної праці, вчити самостійно працювати, продуктивно та з інтересом прагнути до досягнення поставленої мети; готувати до вдосконалення

у обраній професії після закінчення ЗВО, а також даний вид роботи відіграє вирішальну роль у формуванні особистості майбутнього фахівця, будучи необхідною умовою розвитку потенційних можливостей виконання творчої діяльності. При цьому самостійна робота має забезпечити не тільки засвоєння студентами знань, а й допомогти формуванню навичок їх самостійного набуття.

Розглянуто теоретичні підходи до організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання. Це такі підходи як: стратегічний підхід, проєктний підхід, синергетичний підхід, системний підхід, культурологічний підхід, акмеологічний підхід, студентоцентризований підхід, індивідуальний підхід, змішаний підхід, компетентнісний підхід, диференційований підхід, особистісно орієнтований підхід, технологічний підхід.

В дослідженні зазначено, що кожен із схарактеризованих здобувачем підходів обрисовує вивчення феномену професійної підготовки фахівця в умовах дистанційного навчання. Усі схарактеризовані теоретичні підходи помітно сприяють вдосконаленню професійної підготовки фахівців, спонукають студентів до самовдосконалення, професійного розвитку та збагачення їх професійної компетентності в умовах сьогодення.

У другому розділі визначено провідні напрями самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання, а саме: соціальний, методологічний, фінансово-економічний, нормативно-правовий, організаційно-педагогічний, інституційний, технологічний, науково-методичний, психологічний, прикладний, виховний, регіональний.

Визначення різних напрямів дистанційного навчання є необхідною умовою їх застосування в освітньому просторі. Удосконалення цих напрямів сприятиме вирішенню багатьох завдань, забезпеченню можливостей здобуття неперервної освіти будь-якого рівня та якості й створенню умов для саморозвитку кожної людини незалежно від віку, статі, стану здоров'я і матеріального становища, індивідуально-психологічних особливостей тощо.

Досліджено сучасні технології організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО. У вищій освіті широко використовуються такі основні дистанційні технології навчання: телекомунікаційні технології; технології телеконференції; ТВ-технології; Інтернет-технології; інформаційні технології; мережеві технології; технології проблемного навчання; технології навчання у співробітництві; технології кооперативного навчання; ігрові технології. Ці технології дозволяють забезпечити індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти, а також неперервність освітнього процесу у випадках надзвичайних обставин, які об'єктивно унеможливають відвідування закладів освіти; надають студентам можливість реалізувати себе, підвищити результативність самостійної роботи, отримати велику кількість нових знань, а також розширює можливості для творчого самовираження та закріплення різноманітних професійних навичок; дозволяє знаходити та реалізовувати новітні форми й методи навчання.

Охарактеризовано методи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО. Серед методів організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання виділяють: метод кейс; метод чат-конференції; метод Webquest; методи індивідуалізованого викладання і навчання; метод проєктів; дослідницький метод; метод модульного навчання; інтерактивний метод; метод «мозкового штурму»; синхронний та асинхронний метод. Ці методи забезпечують взаємодію суб'єктів освітнього процесу, забезпечуючи індивідуалізацію навчання, формування предметної і ключових компетентностей у студентів.

Розглянуто особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання. Одним з найважливіших завдань сучасної вищої освіти є формування творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності

в умовах швидкої зміни багатьох сторін суспільного життя. Сучасний кваліфікований, конкурентоспроможний фахівець має володіти інформаційно-комунікаційними технологіями, демонструвати готовність до постійного професійного зростання, вміння трансформувати отримані знання на інноваційні технології, формувати та розвивати навички самостійного здобуття знань, критичного мислення.

Порівняно з традиційними методами навчання дистанційне навчання має такі особливості: розподіл, гнучкість, комплексність, масовість, мережевість, функціональність, інноваційність, комплексність, творчість. Дані методи забезпечують інтерактивну взаємодію у процесі навчання із виокремлення часу для самостійного освоєння матеріалу, консультативний супровід у процесі навчання.

Означено конструктивно-педагогічні та методичні умови застосування дистанційних технологій у системі самостійної роботи студентів, що сприяють досягненню успішного результату системи самостійної роботи студентів оптимальними способами.

Пропонована структурно-змістовна модель педагогічного забезпечення самостійної роботи студентів, спрямована на вдосконалення дистанційного навчання студентів, органічно вливається в освітній процес, не потребує додаткових витрат та позитивно відбивається на засвоєнні знань. Ефективність розробленої моделі оцінена у процесі проведення дослідно-експериментальної роботи.

У третьому розділі проаналізовано сутність і зміст критеріїв динаміки організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання, а також виокремлено показники в розрізі кожного з них. Доведено, що мотиваційний критерій самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання полягає у внутрішній мотивації до навчання, активному використанні ресурсів і технологій, здатності до самоорганізації та самоконтролю. Пізнавальний критерій відображає здатність студентів до засвоєння, аналізу й інтеграції знань, розвитку критичного мислення та застосування отриманих знань у професійній діяльності. Діяльнісний критерій охоплює ефективне планування та виконання навчальних завдань, використання цифрових інструментів, самостійність у розв'язанні професійних проблем. Творчо-креативний критерій передбачає генерування оригінальних ідей, креативний підхід до навчальних завдань, розвиток інноваційного мислення. До показників мотиваційного критерію віднесено рівень внутрішньої мотивації, її стійкість, емоційне залучення, інтерактивну взаємодію. Пізнавальний критерій визначається критичним мисленням, здатністю до саморефлексії, інтеграцією знань. Діяльнісний критерій включає ініціативність, здатність до планування, адаптацію до дистанційного навчання. Творчо-креативний критерій передбачає креативність, інноваційність, інтеграцію міждисциплінарних знань, використання цифрових технологій у навчальному процесі.

Установлено та охарактеризовано рівні динаміки організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання: низький, середній, достатній, високий як окремо за вказаними критеріями, так і в їхній сукупності.

Програма експериментального дослідження реалізовувалася поетапно. На підготовчому етапі експериментальної роботи вирішувалися такі питання: формування мети та завдань експериментальної роботи, розроблення критеріїв, показників, параметрів діагностики сформованості дидактичної компетентності, відбір контрольної та експериментальної групи, аналіз однорідності досліджуваних груп.

Презентоване експериментальне дослідження було проведено з метою перевірки загальної гіпотези, згідно з якою організація самостійної роботи студентів спеціальності

«Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання стане ефективною за умови реалізації визначених педагогічних умов, що комплексно забезпечуватимуть підвищення ефективності освітнього процесу. Підтвердженням цих узагальнень стане представлення результатів експериментальної частини дослідження. Метою означеного дослідження було створення та експериментальна перевірка організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання, її верифікація, експериментальна перевірка й експертне оцінювання.

Аналіз ефективності самостійної роботи студентів у дистанційному навчанні, отриманий завдяки проведенню констатувального експерименту, засвідчив достатню мотивацію більшості магістрів, хоча частина потребує додаткового стимулювання. Основним мотивуючим фактором є особистий інтерес до теми, що вимагає створення змістовних і актуальних завдань. Інтерактивні методи, як-от групові проєкти та дискусії, сприяють залученню студентів, проте деякі уникають взаємодії, що потребує розвитку комунікативних навичок. Більшість студентів засвоює матеріал без глибокого аналізу, покладаючись на готові рішення, що вказує на необхідність розвитку критичного мислення. Попри зацікавленість у творчості, головною перешкодою є дефіцит часу, а труднощі з самоорганізацією вимагають методичної підтримки. Використання цифрових інструментів є поширеним, хоча частина студентів надає перевагу традиційним методам, що потребує подальшого вдосконалення цифрової грамотності.

Педагогічний експеримент відбувався згідно з мотиваційно-ціннісним, когнітивним, практично-діяльнісним і рефлексивним компонентами за показниками мотиваційного, пізнавального, діяльнісного і творчо-креативного критеріїв динаміки ефективності організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання.

На основі комплексного аналізу в результаті проведення педагогічного експерименту отримано дані про достовірне отримання позитивної динаміки ефективності організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання в експериментальних групах порівняно з контрольними, про що засвідчує  $\chi^2_{\text{емп}}=25,25$  з перевищенням табличного значення  $\chi^2_{\text{крит}}=5,992$ . Отже, проведений експеримент сприяв покращенню рівня організації самостійної роботи студентів, що особливо помітно серед представників експериментальної групи, де спостерігається суттєве зменшення частки студентів із низьким рівнем та збільшення кількості студентів із високим і достатнім рівнями динаміки.

**Дотримання принципів академічної доброчесності.** Дисертація є результатом самостійного дослідження, в якому автор коректно використовує посилання на опрацьовані джерела, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

**Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.** Загалом позитивно оцінюючи теоретичні й практичні здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі моменти дискусійного характеру:

1. Варто було б у першому та другому розділах унаочнити теоретичний матеріал рисунками, що вдосконалило б сприймання результатів дослідження.

2. Варто було б окремим параграфом висвітлити науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення процесу організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

3. У загальних висновках бажано було б детальніше виписати шляхи подальшого вивчення досліджуваної проблеми.

4. Дисертація має цінне практичне спрямування. Рекомендуємо Прядку Олександру Вікторовичу за результатами його дослідження підготувати посібник з проблеми організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

Зазначені вище зауваження не знижують теоретичного й практичного значення дисертації, її наукової новизни, а лише слугують для подальшого наукового розвитку окресленої проблематики.

**Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.** Основні положення дисертації викладено в 13 публікаціях, з яких 2 статті у періодичних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 6 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 6 тез наукових доповідей.

**Висновок.** Аналіз дисертації, опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація на тему: «Методика організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання» за актуальністю і глибиною, рівнем узагальнення та обсягом, повнотою викладу її основних результатів, відповідає вимогам спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор, Прядко Олександр Вікторович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

**Офіційний опонент доцент кафедри початкової освіти Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, кандидат педагогічних наук, доцент Ганна БРЕСЛАВСЬКА**